

MAGYAR HADISZABÁLYZATOK GYŰJTEMÉNYE.

Érsekujvár 1608-iki rendtartása.

A Thurzó-család levelezésének, melyet az Országos Levéltár őriz, gazdag és becses hadtörténeti anyagából való az itt közölt rendtartás, mely ugyan csak Ujvárt említ és keltezetlen, de a levelezés kimerítő mutatókönyve szerint Érsekújvárnak szól és 1608-ból való. A vár fekvésénél fogva a századok folyamán mindig klasszikus földje volt a hadiversengésnek és mint az északnyugati vára. e. egyék kulcsa, nem kevesebb, mint tiz kemény ostromnak volt kitéve, melyek alkalmával a történetírók tanúsága szerint százezer ember esett el, míg III. Károly király 1724-ben leromboltatta falait.

Wyvary Rendtartások Articulusi.

Hogy az Haram Zenthegyházbeli harangozasra Røggel, Delben es Estve minden ember buzgo zivból imatkozzek alwa avagy terdre esuen, valakik azt elmulatnak, az Vasarbirák reaiok uigiazwan feő emberen per fl. 1. keözonsegesen per den. 50, uegienek irremissibiliter.¹ Ha azt elmulatnak az Vasarbirák, es valakinek meg engedgiek baratsagert büntetesset a Vasarbiron fl. 3. vegienek es az zenthegyház epületire fordecsak, ezt toties² negiek meg az Vasarbiron, quoties³ affele imadsagoknak contemptorith⁴ az felwl megh irth birsaggal megh nem büntetnek.

Minthogy az lelekel valo szitoknal mind Isten előtt es mind emberek előtt egy rutabb es utalatosb nincsen, affele zittkozodas fölötte tilalmas legien. Valaky azert azzal az undok zitokkal szitkozódnek, elsőben az fő emberen fl. 12 vegienek, Masodsor fl. 24. Harmadszor feiét vegiek. A közönseges emberen elsőben lapattal

¹ Vissza vonhatatlanul.

² Annyszer.

³ Ahányszer.

⁴ Megvetőit.

hatot üssenek, Másodszor tizenkettőt, harmadszor feije vetessek, es ky hallaná, es azt megh nem jelentené, vagy az fő avagy az Vicekapitaninak, hasonlóképpen megbüntettesek. A birsagh pedig a ki hallia es megh ielenti, aze leszen.

Az eijeli fölötté való italból, Részeghseghből, Hajogatasból¹ es kialtasból semmi io nem következik. Azert mihent az takarodora harangoznak, senkinek ne legyen szabad lampas nekul iarni, se pedig reszegeskedni, avagy tobzodni. Az kik eijel lampas nekul iarnanak, kialtanak, az vigiazok, az sztrasa allok es az cirkalok mindgiarast zemeli valogatas nekul megh foghvan az tömlöczben tetessek es az kapitani anagy Viceije hire nekul ky ne bocsatassanak. A mely hazaknal pedig innanak avagy kialtananak az gazdan irremissibiliter.² tizenket forintot vegienek, mely tizenket forint az Strasa alloknek es cirkaloknak adatassek.

Valakinek Thörök Rabya vagion, senkinek ne legyen szabad eyel hazanal tartany, hanem az tömlöcz tarto kezében küldgie, nappal pedig senki Rabyat az Bastiakra ne bocsássa, valakinek Rabya odamenne, a nappali strasa mindgiarast az Rabot megh foghvan, az Rab övé legyen és az kié volt, attól elveszen, erre való vigiazásra az Porkolabnak is es az Viceienek zorgalmatos gondgiok legyen. Azonkepen az ky hazanal eyel tartana, attol is az Rabot elvegiek, es eladvan, az penzet az helnek³ épöletire fordecziak.

Minden haznal valameni fegiver fogható ember vagion, az Vitező neptől es fizeteth rendtől megh valva,⁴ az megh zamlatassek minden cantorban,⁵ Az Porkolab, egy hadnagy es Wayda által, es annak zamat az feo kapitaninak irva be adgiak. Az haznak gazdaja kedig arra gondot visellien, hogy minden fegiver fogható zeliereknek⁶ es cseledeknek szabliaja es Puskaya legyen. Amely ezth negligalna⁷ 24 fl. vegienek raita, es ezt in communem usum loci convertalia.⁸ Ezt az varas nepet minden cantorban ezzer megh Mustralliak es az nepnek tizedesseket rendelienek.

Minden haznal egy holnapra való liszt legyen anni⁹ zemelire

¹ Heje-hujából.

² Visszavonhatatlanúl.

³ A várnak.

⁴ Értelme : a rendes katonaságtól eltekintve.

⁵ Negyedévben.

⁶ Zselléréknek.

⁷ Elhanyagolná.

⁸ A vár közös használatára fordítsák.

⁹ Annyi.

az meni,¹ az haznal vagion, mely veztegh legien² es minden Cantorban az porkolab, egy hadnagy, es Waida által meglattassek. A mely lisztet az haznak gazdaya minden esztendőben hogy el ne veszen megh Wyeeczia.³ Az mely haznal ez nem talaltatnek, az gazdan 25 ftot vegienek, mely az Porkolabe, Hadnagie, s Waydaie legyen. Ez vegezes kedig azokat illeti, a kiknek értékek vagion az liszt megh zörzessere.

Minden haznal, mind gazdagnal, es zegenienel, mindenkor az tuznek ottassara egy egy kadd legien, melliet hogy megtarczanak minden heten az Vasarbirok meg kerulven az uczakat megh lassak, valakinel nem talalnanak, Zemely s ualogatás nekul hat forintot vegienek raita, mely legien az vasarbiroké, az mely haztol pedig tuz inditatnek annak gazdaya az hazat buntetessert penz nekul el veszesse, az helibol ő maga ky kuldessek, es ha valakinek az tuz miat kara teortennek, tartozzek meg fizetni, laytoryakat is minden haznal tarcsanak s ha hol tuz tamadna, kit Isten eltavoztasson, tartozzanak az felül megh nevezet hat forint buntetes alatt oda vinni.

Valamikor rabot akar valaki bebocsatani, aztat az fő kapitány hire nekul, vagi Viceye hire nekul be ne merye bocsatany, az mely raboknak hogy zabad uttiok lehessen, azon kapitanioktól levelet is vegienek; Addig pedig se ky ne bocsassak, se vizza iötökben be ne bocsassak, migh az kapum meg nem keresik⁴ meli keresesben legien ielen az porkolab, az Nemeth hadnaghi, es az tomlocztarto; valaminemio leveleket nalok talalnak, az föliöl meg nevezet h kapitanioknak hozak.

Az strasa mester az kapusoknak megh hadgia, hogy ha valahonnan idegen ember erkezik, adzig be ne bocsassak, hanem vegere menuen toleok honnet iun; es my dologhban iar, az fő kapitáninak, vagy az orzagh vicekapitanianak, vagy az hel vicekapitanianak megh ielemzek es ugy bocsassak be.

Az Raczokat is minden holnapban az porkolab, egy hadnagy es egy Waida megh mastralwan, tartozanak neveket az kapitanioknak be adni, mert azoknak is zukseges zamokat erteni.

Schol senky az varosbeliek közöl buzaiokat ot kin ne tarcziak,

¹ Mennyi.

² Fel ne használtassék.

³ Újítsa.

⁴ Motozzák.

hanem tizenötöd napra ¹ ide behozzak, mert ha valakinek ot kin veremben talaltatik buzaya, pénz nekul büntetesert tőle el vetetik.

Senky buzayat es zabyat, buzayanak, es zabyanak el veztesse alath sohova el ne merye vinni az vasarbirak hire nekul.

A vasarbirak tartozanak megh ielenteni az fő kapitainak, nagy az viceynek, azok, ha zabad levelet adnak neki, ugy vihesse mashova, hol penigh nem, tartozanak it az helben el adni, es nem mashova vinni.

Minden rendbely mester embereknek, azonkeppen meszárossoknak bizonyos rendi legyen, minth es hogy adgiak el miueketh, melliert minden cantorban egyben gieluen az helnek vicekapitania hazahoz mind fő emberek es polgarok rendelliek el, mihez tarsak magakoth erős buntetes alat, kit az vegezes ellen cselekedőkön meg is vegienek.

Az aros emberek, ²mikor zükség, tartozanak fegiveres kézel föltamadni es az zerent mind ez ideig zolgalni.

Az strasa allasbol, se polgari rend, se aros nep, se egieb rendbeli emberek ki ne voniak magokat, hanem az mikor reayok kerül, mind eyel es napal megh alliak strasaiokoth; az cirkalassal kedigh az lovass rend tartozzék.

Az varasban meny lovass kochy vagion, meg zamlaltassek, es ha edgiet lőnek, mindgiart tartozanak az piarczra iöny velek ugy hogy az hova zukseg lesz mindgiart indulhassanak. Erre penigh az vasarbiraknak gondgiok legien, hogy az ky az lövest halvan koच्या-val az piarchra nem iöne, keduezes nekul tizenket forint vetessek rayta.

Ha valahol tuz tamad, az Nemet es azonkeppen az Magyar gialogsagnak fele, waijdaiokkal az kapukra menienek; az töbi az tuzet olcsak; kik mely es minemő ehebeliek ³ legienek, az Vicekapitani megh rendellie, valaky rendit megg nem tartana, harom palzaval valo uereseg legien buntetese. Kapu fel nitaskor es betetelkor tartozek minden hadnagi, azonkeppen gialog waijda alatta valoival szabliakkal es pusakkal, mennel töben lehet ielen lenni.

Az cziganiok tartozanak az piarchot minden heten szombaton zaraz időben megh szöpörni. Essős időben es mennel ioban lehet az saart megh tisztétani; kire tartozzek az porkolab gondot viselni;

¹ Aratás után.

² Kereskedők.

³ Czéhbeliek.

azonképpen az Cziganioknak waijdáyok; az cziganiokat arra keszericzek, az piarchnal valo zemethet penigh az hol az bastiat szuksegtölteni, oda hordgiak, avagy az kapun ki.

Minden gazda az ő haza eleet zep tisztan tarozia, zemethet ky hordasson, az saart háza elől meg töltesse es semmi rutsagot udvararol ki ne bocsasson, 2 fl. buntetes alath, melire az vasarbirok reanigiazvan, övek legien. Ha tuz tamadaskor valakinek rabia hazaval volna, erős buntetes alat mindgiart tartozanak az tömlöczben küldeni.

Országos levéltár. Thurzó-család levelei, 3. csomó, 6. szám.

Dr. Kárfy Ödön.